
FAİZ

MÜHENDİSLİĞİ

TEMELLERİ, KAİDELERİ, DENKLEMLERİ, MAKASIDI,
UYGULAMALARI ve MODERN ALTERNATİFLERİ

iktisat
yayınları

İktisat Yayınları – 118

İktisat ve Hukuk - 13

Riyad Mansur El- Huleyfi

Faiz Mühendisliği

Temelleri, Kaideleri, Denklemleri, Makası, Uygulamaları ve Modern Alternatifleri
(Hendesetü'r-Ribâ)

Genel Yayın Yönetmeni: Hüseyin Türkan

Baş Editör: Necmettin Kızılkaya

Dizi Editörü: Batuhan Buğra Akartepe

Son Okuma: Batuhan Buğra Akartepe

Çevirmen: Muhammed Tarık Ablak

Tasarım: M. Ediz Altındış

Baskı: PLT Kağıt Matbaa Ajans Hizmetleri Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

İstasyon Mahallesi 1440 Sokak No 11-C/68 Küçükçekmece/İstanbul

Sertifika No: 73787

1. Baskı: İstanbul, Eylül 2025

ISBN: 978-625-8157-20-8

İletişim

Sultantepe Mah., Cumhuriyet Cad., No: 39/1, 34674 Üsküdar/İstanbul

iktisatyayinlari.com

editor@iktisatyayinlari.com

Sertifika No: 53575

©İktisat Yayınları, 2025.

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları, Nokta Yayın Grubu'na ait bir markadır.

Nokta Yayın Grubu, İlke İlim Kültür Eğitim Vakfı İktisadi İşletmesi'ne aittir.

FAİZ

MÜHENDİSLİĞİ

TEMELLERİ, KAİDELERİ, DENKLEMLERİ, MAKASIDI,
UYGULAMALARI ve MODERN ALTERNATİFLERİ

DR. RİYAD MANSUR EL-HULEYFÎ

ÇEVİRİ: MUHAMMED TARIK ABLAK

Riyad Mansur el-Huleyfi

11 Kasım 1969 yılında Kuveyt'te dünyaya geldi. Lisans eğitimini ilahiyat alanında, yüksek lisansını usul-i fıkıh alanında, ikinci yüksek lisansını ticaret hukuku alanında, doktorasını ise İslam iktisadı alanında tamamladı. Filistin Üretim Bankası'nın (el-Banku'l-İntâci'l-Filistîni) kurucusu ve başkanıdır. Hakemli dergilerde yayınlanmış onu aşkın makalesi ve dört kitabı vardır. 2019 yılında "İslam İktisadında Öncülük" ödülüne layık görülmüştür. İslam iktisadı ve modern uygulamaları konusunda uluslararası danışman, hakem ve uzmandır. Mukayeseli İslam iktisadı, İslami iktisadının hukuki düzenlemeleri, iktisadi fıkıh kaideleri, İslam'da malın makâsıdı, modern zekât muhasebesi gibi konular ilgi alanlarını oluşturmaktadır. İslam iktisadı uygulamalarıyla ilgili yüzlerce saat seminer vermiştir.

Muhammed Tarık Ablak

1993 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Kartal Anadolu İmam-Hatip Lisesinin ardından İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi lisans programından ve Eski Edebiyat yan dal programından mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi Eski Türk Edebiyatı Bölümünde yüksek lisans eğitimini ve Marmara Üniversitesi Eski Türk Edebiyatı Bölümünde doktora eğitimini tamamladı. Halihazırda Sakarya Üniversitesi'nde görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	17
GİRİŞ.....	19

BİRİNCİ KİTAP

İSLAM'DA FAİZİN MAHİYETİ ve EKONOMİDEKİ DURUMU

BİRİNCİ BÖLÜM: FAİZ ve İSLAM'DAKİ HÜKMÜ	27
1. Arapçada “Riba”	27
2. İslami Naslarda Faiz.....	28
3. İslam Fıkhnına Göre Faiz Kavramı	31
4. İslam'da Faizin Hükmü ve Kitap, Sünnet ve İcma Açısından Delilleri	35
5. Faizin İslam'daki mali muamelâtla ilişkisi.....	40
İKİNCİ BÖLÜM: RİBA AKİTLERİNİN MALİ MÜHENDİSLİĞİ.....	47
1. İslam'ın Faizi Zalim Fazlalık Olarak Kabul Etmesinin Sebepleri.....	47
2. Alışveriş ve Faiz Arasındaki Mali Mühendislik Farkı.....	52
3. İslam'da Zamanın Artmasına Mukabil Fazlalık Almak Zaman İle Ücret Arasındaki İlişki	55
4. Faiz Akitlerindeki Fazlalık Türleri ve Fıkhtaki Üç Faiz Türü	59
5. İslam'ın Mal Olarak Kabul Etmediği Şeylerden Kâr Elde Etmek.....	62
6. Faiz Akitlerinde Zalim Fazlalığı Oluşturan Kaynaklar	68
7. “Zamana Dayalı Muavaza, Tabi Olarak Caizdir, Müstakil Olarak Caiz Değildir” Fikhî Kaidesi.....	70
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: FAİZİN EKONOMİDEKİ İŞLEYİŞİ	74
1. İktisat Düşüncesi Açısından İslam'ın Faiz Yasası.....	74
2. Faiz Yasasının Ekonomiye Olumsuz Etkisi.....	78

İKİNCİ KİTAP
FAİZİN ÜÇ ÇEŞİDİ VARDIR:
BEDEL FAİZİ, ÜRÜN FAİZİ ve BORÇ FAİZİ

BİRİNCİ BÖLÜM: “FAİZ ÜÇ ÇEŞİTTİR” KAİDESİ	85
İKİNCİ BÖLÜM: “FAİZ ÜÇ ÇEŞİTTİR” KAİDESİNİN ÖNEMİ	87
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: FAİZİN HARAM KILINMASINDAKİ KÜLLÎ İLLET	90
Faizin Birinci Türü: Bedel Faizi	93
Faizin İkinci Türü: Ürün Faizi	106
Faizin Üçüncü Türü: Borç faizi	118

ÜÇÜNCÜ KİTAP
FAİZ HÜKÜMLERİ HAKKINDA DÜZENLENMİŞ FIKHÎ KAİDELER

BİRİNCİ KAİDE	147
1. Bu Kaidenin Manası	147
2. Farklı İletlere Sahip İki Ribevî Malın Birbiriyle Satışı	148
3. Farklı İletlere Sahip İki Ribevî Malın Satışı İle İlgili Örnekler	149
4. Ribevî Malın Ribevî Olmayan Malla Satışı	150
5. Ribevî Malın Ribevî Olmayan Malla Satışının Örnekleri	150
6. “Ribevî Olmayan Malın Ribevî Olmayan Malla Satışı” Konusundaki Hüküm	151
7. “Ribevî Olmayan Malın Ribevî Olmayan Malla Satışı”nın Örnekleri	151
8. Bu Kaidenin Sıhhatinin Delilleri	152
9. Bu Kaidenin Makasıdı	153
İKİNCİ KAİDE	155
1. Bu Kaidenin Manası	155
2. Kaidede Yer Alan Üç Çeşit Malın İzahı	155
3. Bu Üç Mal Çeşidiyle İlgili Uygulamalar	161
ÜÇÜNCÜ KAİDE	165
1. Bitişik Hak	165
2. Bitişik Hakkın Satışının Hükümü	166
3. Bitişik Hakkın Satışının Makâsıdı Etkisi	166
4. Bitişik Hakkın Alım-Satımı İçin Klasik ve Modern Dönemden Verilebilecek Örnekler	167
5. Müstakil Hak	173
6. Müstakil Hakkın Satışı	174

7. Müstakil Hakkın Kendi Başına Satışının Haram Olduğu	
Konusundaki Şer’î Deliller	174
8. Müstakil Hakkın Satışının Makâsıdı Sonuçları.....	175
9. Müstakil Hak Satışının Klasik ve Modern Dönemdeki Örnekleri.....	175
10. Bitişik ve Müstakil Hakkı Birbirinden Ayırma Teorisi	
Konusunda Fukahanın Tutumu.....	179
11. Bu Kaidenin Fıkhi İtibariyle “Gerçek Unsur” İle	
“Hukuki Unsur” Arasındaki Fark	182
12. Modern Kanunların Bitişik Hak İle Müstakil Hakkı Ayırma	
Konusundaki Tutumu	183
DÖRDÜNCÜ KAİDE	186
1. Bu Kaidenin Manası	186
2. Alacağa Yapılan Eklemeler ve Bunların Şer’î Hükümleri	188
3. Bu Kaideyi Açıklayan Örnek	189
4. Borç Üzerine Yapılan İki Ekleme Türünün Her Biri İçin	
Verilebilecek Modern Örnekler	191
BEŞİNCİ KAİDE.....	195
1. Bu Kaidenin Manası	195
2. Kaidede Yer Alan “Alacağın Daha Ucuz Bir Fiyata	
Satışı”nı (Factoring) Açıklayan Örnekler	197
ALTINCI KAİDE	199
1. Bu kaidenin manası.....	199
2. Bu Kaidenin Sıhhati Hakkındaki Deliller	200
3. Bu Kaidenin Ekonomi Üzerindeki Makâsıdı Etkileri	202
4. Bu Kaidenin Ekonomi Üzerindeki Makâsıdı Etkileri	203
YEDİNCİ KAİDE.....	209
1. Bu Kaidenin Manası	209
2. Bu Kaidenin Delili	209
3. Kaidenin Örnekleri.....	211
SEKİZİNCİ KAİDE.....	213
1. Bu Kaidenin Manası	213
2. Bu Kaidenin Örnekleri.....	213
3. Bu Kaidenin Faydası.....	214

DOKUZUNCU KAİDE.....	216
1. Bu Kaidenin Manası	216
2. Zaman Veya Vade İle Mali Muavazaların İlgisi	217
3. Mali Muavazalarda İki Bedelin Tecili Konusunda Karşımıza Çıkabilecek Farklı Örnekler.....	218
4. Mali Temele Dayanan İki Bedelin Ertelenmesi İle Faiz Arasındaki Fark.....	220
5. Bu Kaidenin Sıhhatinin Delilleri.....	220
6. Bu Kaidenin Sıhhatinin Delilleri.....	222
7. Bu Kaidenin Uygulandığı Modern Örnekler	223

DÖRDÜNCÜ KİTAP FAİZ DENKLEMLERİ MÜHENDİSLİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM: BEDEL FAİZİ İLE İLGİLİ FAİZ DENKLEMLERİ	229
1. Tek Cinsten Oluşan Bedel Faizi	229
2. İki Farklı Cinsten Oluşan Bedel Faizi.....	230
İKİNCİ BÖLÜM: ÜRÜN FAİZİ İLE İLGİLİ FAİZ DENKLEMLERİ	231
1. Aynı Cinsten Zaruri Gıda Maddelerinin Oluşturduğu Ürün Faizi	231
2. Farklı Cinsten Zaruri Gıda Maddelerinin Oluşturduğu Ürün Faizi	233
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BORÇ FAİZİ İLE İLGİLİ FAİZ DENKLEMLERİ	234
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: FAİZ DENKLEMLERİ İLE İLGİLİ TABLOLAR	236
BEŞİNCİ BÖLÜM: MALİ MUAMELÂT FIKHINDAKİ	239
FAİZ DENKLEMLERİ	239

BEŞİNCİ KİTAP FAİZ YASAĞININ MAKASIDI

BİRİNCİ BÖLÜM: İSLAM'DAKİ "MALIN TEDAVÜLÜ PRENSİBİ"	243
1. Bu Prensibin Genel Mefhumu.....	243
2. Bu Prensibin Dayanağı.....	244
3. Bu Prensibin Mefhumu ve Temel Uygulamaları.....	244
4. Bu Prensibi Bilmemenin Tehlikesi	245
İKİNCİ BÖLÜM: İSLAM'DA MALLARIN MAKASIDI.....	247
1. Makasıd-ı Şer'iyye'nin Tanımı	247
2. İslam'daki Beş Külli Makasıd	248

3. İslam Şeriatındaki “Malın Korunması” Maksudının Manası.....	249
4. İslam’ın Malın Korunması Maksudına Verdiği Önem.....	249
5. İslam’daki Mali Makasıdın Gerçekleşmesi İçin Ortaya Konan Şer’î Yükümlülükler:	257
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: İSLAM’IN FAİZİ HARAM KILMASINDAKİ SIR	263
1. Ekonomideki Mal Vücuttaki Kan Gibidir.....	263
2. Faiz Kısıkaçı.....	265
3. Faiz ve Mali Akitler Mühendisliği.....	268
4. İslam’daki Büyük Makasid Kaidesi	269
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM İSLAM’DA FAİZİN HARAM KILINMASINDAKİ HİKMETLER	272
1. Faiz ve Nakit Arzı.....	274
2. Faiz ve Enflasyon.....	275
3. Faiz ve Yerel Ekonomide Paranın Alım Gücünü Kaybetmesi.....	276
4. Faiz ve Para Biriminin Yabancı Piyasalarda Değer Kaybetmesi.....	276
5. Faiz, Nakdin Gücü ve İstikrarı.....	276
6. Faiz ve İşsizlik.....	277
7. Faiz ve Yatırım.....	278
8. Faiz ve Ekonomideki Katma Değer.....	280
9. Faiz ve Ekonomik Kaynaklar (Üretim Faktörleri)	281
10. Faiz ve Gayri Safi Milli Hasıla	283
11. Faiz ve Milli Gelir.....	283
12. Faiz ve Şahsi Gelir.....	284
13. Faiz ve İhracat.....	285
14. Faiz ve İthalat.....	285
15. Faiz ve Devletin Ticari Dengesi	286
16. Faiz ve Devletin Genel Borcu.....	287
17. Faiz ve Birikim.....	287
18. Faiz ve Yoksulluk.....	288
19. Faiz ve Kalkınma.....	289
20. Faiz ve Ekonomik Krizler.....	290

ALTINCI KİTAP MODERN DÖNEMDEKİ FAİZ UYGULAMALARI

BİRİNCİ BÖLÜM: FAİZLİ BANKA KREDİLERİ.....	295
1. Bu Muamelenin İsmi	295

2. Bu Muamelenin Pratik Uygulaması.....	295
3. Ekonominin Bu İşlemdeki Hedefi.....	297
4. Bu İşlemin Çeşitleri	297
5. Bu Muamelede Faizin Oluşması	301
6. Bu Faiz Muamelesinin Islahı.....	302
7. Banka Sektörü Haricindeki Önde Gelen Faizli	302
8. Banka Kredileri İle Diğer Mali Uygulamalar Arasındaki	303
İKİNCİ BÖLÜM: FAİZLİ BANKALARDAKİ YATIRIM HESAPLARI.....	304
1. Bu Muamelenin İsmi	304
2. Bu Muamelenin Pratik Uygulaması.....	304
3. Ekonominin Bu İşlemdeki Hedefi	305
4. Bu İşlemin Çeşitleri	305
5. Bu Muamelede Faizin Tahakkuku	307
6. Bu Faiz Muamelesinin Islahı.....	308
7. Faizli Banka Hesaplarıyla Diğer İşlemler Arasındaki Temel Farklar.....	308
8. Bu İşlemin Haram Olduğu Konusundaki En Önemli İtirazlar	309
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SENETLER ve DOLAŞIMI.....	310
1. Bu muamelenin ismi.....	310
2. Bu muamelenin Pratik Uygulaması.....	310
3. Ekonominin Bu İşlemdeki Hedefi.....	311
4. Bu İşleminde Faizin Tahakkuku.....	312
5. Borç Piyasasında Senetlerin Dolaşımı	313
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: FAİZLİ BANKALARDAKİ KREDİ ARAÇLARI.....	317
1. Bu Muamelenin İsmi	317
2. Banka Kredi Araçlarının Tanımı	317
3. Faizli Kredi İşlemlerinin Uygulanışındaki Aşamalar	318
4. Ekonominin Banka Kredi Araçlarındaki Hedefleri	319
5. Faizli Bankalardaki Önde Gelen Kredi Uygulamaları	320
6. Bu Muamelenin Uygulanışındaki Şer'i Ölçüler ve Temellendirmesi	320
7. Faizli Bankalardaki Banka Kredi Araçları İle İlgili İşlemlerde Faizin Tahakkuku	323
8. Banka Kredi Araçlarının Değerlendirilmesi	325
BEŞİNCİ BÖLÜM: BORÇLARIN YAPILANDIRILMASI	
(KALBU'D-DEYN UYGULAMALARI)	330
1. Bu Muamelenin İsmi	330
2. Bu Muamelenin Pratik ve Teknik Uygulaması.....	330
3. Bu İşlemin Günümüzde Uygulanan Çeşitleri	331

4. Borç Yapılandırma İşlemlerindeki Şer'i Ölçü.....	332
5. Borçların Yapılandırılmasının Hükümü.....	333
6. Kalbu'd-Deyn Uygulamaları Konusundaki Şer'i Ölçü	334
7. Borçların Yapılandırılması İle Fıkıhtaki Kalbu'd-Deyn Uygulaması Arasındaki Temel Farklar	335
8. Ekonominin Bu İşlemdeki Hedefi.....	336
9. Bu İşlemde Faizin Tahakkuku.....	336
10. İslami Bankalardaki Borç Taksitlendirme Uygulamalarının Hükümü	337
ALTINCI BÖLÜM: FAİZLİ BANKALARDAKİ BALON SİSTEMİ	338
1. Bu Muamelenin İsmi	338
2. Bu Muamelenin Pratik Uygulaması.....	338
3. Ekonominin Bu İşlemdeki Hedefi.....	339
4. Bu Muamelede Faizin Tahakkuku	340
5. İslami Bir Bankanın Balon Sistemini Kullanması	340
YEDİNCİ BÖLÜM: TİCARİ EVRAK KIRDIRMA	341
1. Bu Muamelenin İsmi	341
2. Ticari Evrak Kırdırma İşlemlerinin Tanımı.....	341
3. Ekonominin Bu İşlemdeki Hedefi.....	343
4. Faizli Bankalardaki En Meşhur Evrak Kırdırma İşlemleri.....	343
5. Bu Muamelede Faizin Tahakkuku	344
SEKİZİNCİ BÖLÜM: NİHAİ KREDİ MERCİİ	345
(MERKEZ BANKASI KREDİLERİ).....	345
1. Bu Muamelenin İsmi	345
2. Nihai Kredi Mercinin Tanımı	345
3. Bu Uygulamanın Şer'i Hükümü Ve Faizin Tahakkuku	345
4. Ekonominin Bu Uygulamadaki Hedefi	346
DOKUZUNCU BÖLÜM: MERKEZ BANKASI FAİZ ORANI	347
1. Bankacılık Sektöründeki Faiz Oranları.....	347
2. Faiz Oranlarının Tanımı.....	347
3. Merkez Bankası Faiz Oranı İle Bankaların Faiz Oranı Arasındaki Fark	348
4. Faiz Oranına Dayanan Faizli Bankacılık İşlemleri.....	349
5. Merkez Bankası Faiz Oranlarında Ekonominin Hedefi	349
ONUNCU BÖLÜM: GERİ ALIM ANLAŞMALARI (REPO)	351
1. Bu Muamelenin İsmi	351
2. Repo Faiz Oranı	351

3. Repo Faiz Oranı İle Repo Anlaşmalarının Farkı.....	352
4. Repo Faiz Oranı Konusunda Ekonominin Hedefi.....	352
ON BİRİNCİ BÖLÜM: FAİZLİ BANKALAR ARASINDAKİ	354
KARŞILIKLI KREDİ ve HESAPLAR	354
1. Bu İşlemin Adı	354
2. Bu İşlemin Tanımı.....	354
3. Faizli Bankalar Arasındaki Karşılıklı Kredi ve Hesapların Çeşitleri.....	355
4. Bankaların Karşılıklı Kredileri ve Mevduatları Arasındaki Fark.....	355
5. Faizli Bankalar Arasındaki Karşılıklı Kredi ve Hesaplar Konusundaki Şer’i Ölçü	356
6. Faizli Bankalar Arasındaki Karşılıklı Kredi ve Faizlerde Ekonominin Amacı.....	357
ON İKİNCİ BÖLÜM: İKİLİ İNE ve MODERN UYGULAMALARI.....	359
1. Bu Muamelenin İsmi	359
2. Modern İkili İne Uygulamalarının Tanımı.....	359
3. Modern İkili İne Uygulamalarının Şer’i Hükmü	360
4. Modern İkili İne Uygulamalarının Ekonomik Hedefi.....	361
5. Modern İkili İne İşlemlerinde Faizin Tahakkuku	361
ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: MAAŞ KARŞILIĞI KREDİ KULLANMA.....	362
1. Bu Muamelenin İsmi	362
2. Maaş Karşılığı Kredi Kullanma	362
3. Bu Muamelenin Şer’i Hükmü ve Faizin Tahakkuku	363
4. Ekonominin Bu İşlemdeki Hedefi.....	364

YEDİNCİ KİTAP

MODERN DÖNEMDE FAİZE STRATEJİK ALTERNATİFLER

BİRİNCİ BÖLÜM: İSLAMİ FİNANSMAN ve FAİZ ARASINDAKİ	367
TEKNİK FARKLAR TEORİSİ.....	367
1. İslami Finansmanın İlkeleri.....	369
2. İslami Finansmanın Teknik Kuralları.....	372
İKİNCİ BÖLÜM: ÜRETİM BANKASI TEORİSİ:	401
ÖZGÜN BANKACILIK ÖRNEĞİ.....	401
Giriş.....	402
1. Bölüm: Üretim Bankacılığı Kavramı.....	406
2. Bölüm: Üretim Bankacılığı İle Diğer Bankalar Arasındaki Temel Farklar ve Benzerlikler	408

3. Bölüm: Üretim Bankacılığının Gerekçeleri ve Ekonomiye Katkıları	419
4. Bölüm: Üretim Bankası Uygulama Örneği Teklifi	423
SONUÇ	428
EK.....	431

TAKDİM

İslam dini, anne karnında başlayan canlılık sürecinden hayatlarının sonra ermesine kadar geçen zaman diliminde insanların hem bireysel hem de toplumsal davranışlarına dair hükümler koymak suretiyle çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Bu hükümlerden bir kısmı izin verilen davranışlara bazıları ise yasaklara işaret etmektedir. İnsanların hem bireysel hem de içinde yaşadıkları toplumun ortak maslahatını sağlamak adına yasaklanan işlemlerden biri de faizli muamelelerdir. Söz konusu yasakların ihlal edilmesi durumunda çeşitli dünyevi cezalar ve uhrevi tehditler gündeme gelmekle birlikte bunlardan en şiddetlilerinden biri faiz yasağının ihlalinde gündeme gelmektedir. Bakara suresi 279. ayette faizli işlemlere devam edenlere karşı Allah ve resulü tarafından bir savaş açıldığı belirtilmektedir. Ekonomik yapı üzerinde açıkça görülebilecek olumsuz etkilerinin yanı sıra faizin yasaklanması konusunda sebebi kesin olarak bilinemeyen taabbüdi bir boyut da bulunmaktadır. Tarihi süreç içerisinde İslamiyet başta olmak üzere diğer semavi dinler tarafından da yasaklanmış, hem etik ve ahlaki hem de iktisadi açıdan yol açtığı olumsuzluklar ortaya konmuş olan faiz hakkında detaylı bilgiye sahip olmak suretiyle ticari ilişkilerini söz konusu yasağa riayet ederek yürütmek her bireyin üzerine düşen önemli bir sorumluluktur.

Faiz, ticari ilişkilerin her seviyesinde bazen açık ifadelerle görünür olabilirken bazı durumlarda da faiz ifadeleri kullanılmasa bile sözleşmeye eklenen şartlar ya da takip edilen süreçler itibarıyla işlem faizli bir boyut kazanabilmektedir. Faizli muameleler sadece bankacılık sektöründe karşılaşılan işlemler olmayıp banka dışı finansal kurumlar ve sektörler uhdesinde yapılan işlemlerde ve hatta bireyler arası gündelik ilişkilerde de gündeme gelebilmektedir. Faizin bir sömürü aracı olarak iktisadi aktörler üzerindeki olumsuz etkileri kimi zaman şüpheye mahal bırakmayacak şekilde aşıkâr kimi zaman da iktisadi açıdan olumlu sonuçlara vesile bir araç şeklinde masum bir görünüm kazanabilmektedir. Ve fakat hiçbir durum faizin kesin olarak yasaklanmış

olması gerçeğini değiştirmemektedir. Bu sebeple oldukça geniş bir işlem yelpazesinde açıktan veya üstü kapalı olarak karşılaşılabilecek faizle ilgili detaylı bilgi sahibi olmak elzem bir durum ifade etmektedir. İşte Riyad Mansur el-Huleyfi'nin kaleme aldığı Faiz Mühendisliği üst başlıklı bu kitap faiz konusunu etraflı bir şekilde incelemektedir.

Dr. Riyad, faiz meselesinin hem klasik fıkhıdaki karşılığını hem de çağdaş finansal işlemlerdeki görünümünü gözler önüne sermektedir. Öneme binaen faizle ilgili bazı noktalara çalışmanın muhtelif bölümlerinde tekrar tekrar değinen Riyad, faize dair hem dini naslardaki ifadelere hem de fıkıh doktrini içerisindeki izahlara yer vererek okuyuculara temel bilgiler sunmaktadır. Çalışmada zulme sebep olan bir fazlalık olarak nitelenen faizin sözleşmelerde gündeme geldiği senaryolara detaylı olarak değinilmekte ve meşru ticari faaliyetlerle mukayeseler yapılarak aradaki farklar ortaya konulmaktadır. Faizin tüm çeşitlerini ayrıntılı olarak inceleyen çalışma, faizi ortaya çıkaran sebepler, faizin yasaklanmasının hikmetleri ve bu yasak ile ulaşılmaya çalışılan maksatlar üzerinde durmaktadır. Riyad, çalışmasında faizle ilgili mevcut uygulamaları aktarmakla yetinmeyip söz konusu yasak için alternatif olabilecek meşru teklifler getirmek suretiyle iktisadi aktörlere günümüz şartlarında İslam hukuku kurallarına uygun ticari ilişkiler kurabilme noktasında tavsiyelerde bulunmaktadır.

Asırlardır farklı disiplinler tarafından sayısız tartışmaya konu edilmiş olan faiz olgusu bu çalışmada dini ve iktisadi açıdan detaylı bir şekilde tüm boyutlarıyla ele alınmaya çalışılmıştır. Türkçe literatüre bu denli kapsamlı bir çalışmanın İktisat Yayınları tarafından tercüme edilmek suretiyle kazandırılmasıyla hem faiz konusunda temel bilgilere sahip olmak isteyen okuyuculara hem de faizli işlem detaylarına ayrıntılı olarak nüfuz etmek isteyen araştırmacılara önemli bir imkan sunulmaktadır. Bu çalışma faizle ilgili farkındalığı ve bilinci artıracak, Türkçe literatürde yapılacak sonraki çalışmalar için önemli açılımlar sağlayacaktır.

Dr. Öğr. Üyesi Batuhan Buğra Akartepe